

під вартою та перебування в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи.

Неробочим днем, відповідно до ст. 67 Кодексу законів про працю України, вважається вихідний день – неділя, а також встановлені в Україні святкові дні: 1 січня – Новий рік; 7 січня – Різдво Христове; 8 березня – Міжнародний жіночий день; 1 і 2 травня – День міжнародної солідарності трудящих; 9 травня – День Перемоги; 28 червня – День Конституції України; 24 серпня – День незалежності України. Робота також не проводиться в дні релігійних свят: 7 січня – Різдво Христове; один день (неділя) – Пасха (Великдень); один день (неділя) – Трійця (ч. 1 ст. 73 КЗпПУ). Другим вихідним днем при п'ятиденному робочому тижні є день, визначений графіком роботи підприємства, установи, організації. Що стосується суду, прокуратури чи інших правоохоронних органів, то, за загальним правилом, другим вихідним днем є субота, що необхідно враховувати при плануванні вчинення певних дій.

Порядок обчислення строків у місяцях за загальним правилом (ч. 5 ст. 115 КПК України) збігається із порядком обчислення строків у днях. Особливістю є те, що, відповідно до ч.ч. 3, 4 ст. 115 КПК України, строк, який обчислюється місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця (о двадцять четвертій годині останнього дня строку). Якщо ж закінчення строку, який обчислюється місяцями, припадає на той день місяця, що не має відповідного числа, то строк закінчується в останній день цього місяця. Так, наприклад, якщо особі повідомлено про підозру у вчиненні злочину 30 грудня 2013 року, то двохмісячний строк досудового розслідування у такому кримінальному провадженні закінчується 28 лютого 2014 року, оскільки саме цей день є останнім днем лютого 2014 року.

Шаренко Світлана Леонідівна

голова Київського районного суду
м. Харкова, доцент кафедри кримінального процесу НЮУ ім. Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

УЧАСТЬ СЛІДЧОГО СУДДІ В ОЦІНЦІ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Реалізація на практиці положень КПК України (далі КПК) призвела до докорінної перебудови вітчизняного процесу, порядку проведення досудового розслідування та появою нового інституту судового контролю за

дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні під час досудового розслідування – слідчих суддів.

Від принципового, кваліфікованого вирішення питань, віднесених до компетенції слідчого судді, залежить вирішення головного завдання кримінального провадження, викладеного в ст. 2 КПК України – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Особливо важливою є участь слідчого судді на стадії досудового розслідування, оскільки саме через судовий контроль реалізуються засади: законності, рівності перед законом і судом, забезпечення права на свободу та особисту недоторканість, повага до людської гідності, недоторканість житла чи іншого володіння особи, таємниця спілкування, невтручання у приватне життя, недоторканість права власності, презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини, забезпечення права на захист і т.д.

Розглянемо такий правовий інститут як повідомлення про підозру. Визнання за особою процесуального статусу підозрюваного означає обов'язок слідчого та прокурора забезпечити її обізнаність щодо її процесуальних прав і обов'язків, а також можливість реалізувати свої права, в тому числі – й право на захист. Законодавець наголошує на тому, що такий статус визнається лише за особою, відповідно до якої дотримано порядок повідомлення про підозру. Якщо такий порядок порушено, то і статусу підозрюваного особа не може мати. На цьому моменті я б хотіла особливо зупинитися, оскільки саме в цьому і знаходить свій прояв значення процесуальної форми в кримінальному процесі – для органів, які здійснюють кримінальне провадження, обов'язковим є точне дотримання передбаченого законом порядку. Крім того, саме на органах, які здійснюють досудове розслідування, лежить обов'язок забезпечити права учасників кримінального провадження, і перш за все – потерпілого та підозрюваного.

Тому КПК передбачено такий порядок повідомлення про підозру, який дозволяє виконати обов'язок щодо забезпечення прав і законних інтересів підозрюваного, а саме – слідчий або прокурор складає повідомлення про підозру та за загальним правилом в день його складення вручає його підозрюваному.

Якщо ж виконати це правило неможливо, то ст. 278 КПК містить бланкетну норму і відсилає до правил вручення повідомлень. Згідно вимог ч. 3 ст. 111 КПК, повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється в порядку, передбаченому главою 11, яка регулює відносини, пов'язані з викликом особи до слідчого, прокурора, суду. Стаття 135 містить декілька способів виклику до слідчого, прокурора, суду: шляхом

вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою і т.д.

Але всі вказані способи виклику мають правове значення лише в тому випадку, коли дотримано вимоги ст. 136 КПК, яка вказує на необхідність **отримання підпису** особи про одержання повістки або відеозапису про отримання особою повістки.

Це є абсолютно логічним, оскільки виклик, як і будь-яке повідомлення, в тому числі про підозру, мають чітко передбачені законом правові наслідки, зокрема, стосовно виникнення у особи прав і обов'язків, а також процесуальної відповідальності за їх невиконання. А тому й особа обов'язково має бути обізнана стосовно їх виникнення, а також можливості застосування до неї заходів процесуальної відповідальності. Тому в будь-якому разі незалежно від способу надіслання повідомлення про підозру має бути отримано підтвердження отримання нею тексту даного документа.

А тому помилковою, на наш погляд, є позиція органу досудового розслідування про формальне направлення на адресу потенційного підозрюваного повідомлення про підозру, при наявності достовірних даних про те, що особа переховується від органу досудового розслідування або з інших причин немає можливості отримати повідомлення про підозру. Тому слідчі судді відмовляють в застосуванні будь-яких заходів процесуального примусу, виходячи з того, що це є неприпустимим без визначення процесуального статусу – підозрюваного.

Ч. 2 ст. 177 КПК передбачає, що підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення. Обґрунтованість підозри повинна бути перевірена слідчим суддею, на розгляд якого надійшло клопотання. Для цього в судовому засіданні повинні бути досліджені докази, які, на думку слідчого і прокурора, встановлюють наявність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів вважаються: показання, речові докази, документи, висновки експертів (ст. 84 ч. 2 КПК).

Обов'язковими для доказування в будь-якому кримінальному провадженні є: подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;

обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання (ст. 91 КПК).

Однак, для збирання та перевірки доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження слідчий має щонайменше 2 місяці, але до слідчого судді він може звернутися вже через 60 годин з моменту затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. А тому особливість процесу доказування на стадії досудового розслідування є визначення його меж, тобто доказування такого обсягу доказів, який забезпечує достовірне встановлення обставин, що підлягають доказуванню. В будь-якому випадку, на момент розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу повинна бути встановлена подія кримінального правопорушення: час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення та хоч частково встановлена винуватість підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

Згідно ст. 94 КПК слідчий суддя за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінює кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Тобто, мова йде про розумову діяльність слідчого судді, яка передує прийняттю ним конкретного процесуального рішення.

Як вбачається із змісту ст. 95 ч. 4 КПК, суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору або посилятися на них. Суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання або отриманих у порядку, передбаченому ст. 225 КПК.

Ст. 193 КПК визначає порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу: розгляд клопотання здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, його захисника. Слідчий суддя, до якого прибув або доставлений підозрюваний для участі у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу зобов'язаний роз'яснити його права: мати захисника; знати суть та підстави підозри; знати підстави затримання; відмовитися давати показання з приводу підозри; давати пояснення щодо будь-яких обставин його затримання та тримання під вартою; досліджувати речові докази, документи, показання, на які посиляється прокурор, та надавати речі, документи, показання інших осіб на спростування доказів прокурора; заявляти клопотання про виклик і допит свідків, показання яких можуть мати значення для вирішення питань розгляду. Ч. 4 ст. 193 КПК передбачає можливість слідчого судді за клопотанням сторін

або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про застосування запобіжного заходу.

Узагальнення практики розгляду клопотань слідчих про застосування запобіжних заходів свідчить про те, що у 95% випадків прокурори і слідчі посилаються як на докази обґрунтованості, пред'явленої підозри, – на показання потерпілих, свідків, отримані ними в ході допиту та зафіксовані протоколом допиту. Разом з тим, системний аналіз вказаних вище норм чинного законодавства, не дає правових підстав вважати такі докази допустимими, оскільки слідчі судді, як правило, не заслуховують показання потерпілих, свідків, а тому не можуть враховувати їх як докази, що підтверджують обґрунтованість підозри.

Разом з тим, законодавець у ст. 198 КПК визначив, що висловлені в ухвалі слідчого судді за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального проваджень.

Шило Ольга Георгіївна

завідувач кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності НЮУ ім. Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор

Повзик Євген Вікторович

асистент кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності НЮУ ім. Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Одним із договірних (конвенційних, консенсуальних) способів вирішення кримінально-правового конфлікту, який забезпечує доступ особи до правосуддя, є передбачений КПК порядок провадження на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватос-